

Çin Halk Cumhuriyeti'nde Mao Zedong Döneminde Spor Yayıncılığı Üzerine İnceleme

FERİT ARDA ARICA

Öz

1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) kuruluşundan itibaren ülke genelinde sporu sürekli olarak teşvik etmiştir. Bu amaçla Çin yönetimi, sporun yalnızca Çinli askerlerin veya öğrencilerinin temel bir uğraşı olmadığını vurgulamış, tüm Çin halkının düzenli olarak spor yapması gerektiğini telkin etmiştir. Bu süreçte Çin yönetimi dönemin kitle iletişim araçlarını etkili bir şekilde kullanarak, başta Çinli işçiler ve köylüler olmak üzere tüm Çin halkını spora teşvik eden yayınlar yapmaya başlamıştır. Özellikle ÇHC'nin kurucusu Mao Zedong döneminde Çin spor yayıncılığında büyük gelişmeler yaşanmıştır. Mao'nun iktidarında, dönemin en etkili kitle iletişim araçlarından bir olan posterler sporun teşvik edilmesi sürecinde yoğun olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada Mao döneminde spor yayıncılığı bağlamında kullanılan posterlerde hangi mesajların verildiği ve hangi göstergelerin ön plana çıkarıldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla çalışma kapsamında Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü'nden (ISSH) amaçlı örneklem metodu kullanılarak seçilen Mao dönemindeki beş poster, nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada Fransız dilbilimci Roland Barthes'ın göstergebilim kavramları üzerinden posterler analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular kapsamında, Çin yönetiminin sporu günlük hayatın rutin bir parçası haline getirmeye, aynı zamanda spor yoluyla Çin halkını olası bir seferberlik haline hazırlamaya çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çin, Spor Yayıncılığı, Spor, Poster, Göstergebilim

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi : 01.05.2019

Kabul Tarihi: 26.06.2019

ORCID ID: 0000-0002-1254-4537

E-mail: faarica@gelisim.edu.tr

An Examination on Sports Broadcasting in the Reign of Mao Zedong in People's Republic of China

FERİT ARDA ARICA

Abstract

The People's Republic of China (PRC) has continuously encouraged sport throughout the country since its foundation in 1949. To this end, the Chinese administration suggested that sport is not only a fundamental concern of Chinese soldiers or students, but that all Chinese people should play sports regularly. In this process, the Chinese administration started to use the mass media tools of that period effectively, and published materials promoting all Chinese people to sports, especially Chinese workers and peasants. Especially in the period of Mao Zedong, the founder of PRC, there was great developments in Chinese sports broadcasting. The posters, one of the most influential mass media tools of that period were used intensively to encourage sport under Mao's rule. In this study, the posters used in the context of sports broadcasting in Mao period were tried to be revealed which messages were given and which indicators were brought to the foreground. For this purpose, five posters selected from the International Institute of Social History (ISSH) used in the Mao period were analyzed by using the semiotic analysis method in the qualitative research methods. In the study, posters were analyzed on the semiotics concepts of the French linguist Roland Barthes. In the light of the findings, it was concluded that the Chinese administration tried to position sport as a routine part of daily life, and at the same time, to prepare the Chinese people into a possible mobilization via sports.

Keywords: China, Sports Broadcasting, Sport, Poster, Semiotics

Research Paper

Received: 01.05.2019

Accepted: 26.06.2019

ORCID ID: 0000-0002-1254-4537

E-mail: faarica@gelisim.edu.tr

1. Giriş

1 Ekim 1949 tarihinde Çin Komünist Partisi (ÇKP) lideri Mao Zedong, Çin Halk Cumhuriyeti'nin (ÇHC) kurulduğunu tüm dünyaya ilan etmişti. ÇHC'nin kurulmasından sonra ülke genelinde tarım ve sanayinin geliştirilmesine yönelik köklü reformlar yapılmaya başlanmış, pek çok resmi kuruluşun ıslahı için yoğun bir çaba sarf edilmiştir. Mao, ülke içerisinde gerçekleştirdiği reformların tüm Çin halkı tarafından desteklenmesini amaçlamıştır. Bu süreçte Mao, sportif faaliyetlerin kitleleri bir araya getirebileceğini ve çalışma güçlerini arttırabileceğini düşünmekteydi. Spor, ÇHC'de, ÇKP'nin 1949'da iktidara gelmesinden bu yana hükümetin içindeydi (Luo, 1995: 47). Bu amaçla ÇHC genelinde sporun önemini vurgulayan yayınlar yapılmaya başlanmıştı. Bu yayınlarda, spor Çin halkının yaşantısının bir parçası haline getirilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında ÇHC'nin spor yayınlarında Çin halkına yönelik ideolojik mesajların verilmesi de amaçlanmaktaydı. Mao dönemindeki spor yayıncılığında dönemin en sık kullanılan kitle iletişim araçlarının başında posterler gelmekteydi. Nitekim ÇHC kurulduğunda Çin'de okuma-yazma oranının düşük olması nedeniyle spor konusundaki mesajların Çin halkına görseller üzerinden verilmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Mao döneminde spor yayıncılığında kullanılan posterler göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Türkiye'de yapılan akademik çalışmalarda, farklı ülkeler ve liderler döneminde kullanılan posterlerin gösterge bilimsel açıdan incelendiği önemli çalışmaların son dönemde yapıldığı görülmüştür. Bunlar içerisinde; Çakı (2018a), "Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde Joseph Stalin Döneminde Kullanılan Sovyet Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme" adlı çalışmada Sovyetler Birliği lideri Joseph Stalin döneminde Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde kullanılan propaganda posterlerinde verilmek istenen mesajları analiz etmiştir. Çalışma sonucunda posterlerde Stalinizm'in "huzur", "refah" ve "çağdaşlık" şeklindeki metaforlar üzerinden aktarıldığını, bunun yanında Stalin'in Ermeni halkı nezdinde kült lider olarak inşa edilmeye çalışıldığını ortaya çıkarmıştır. Yine Çakı (2018b), "Adolf Hitler'in Kült Lider İnşasında Kullanılan Propaganda Posterlerinin Göstergebilimsel Analizi" adlı çalışmada Nazi Almanyası lideri Adolf Hitler'in propaganda posterleri yoluyla nasıl kült lider olarak inşa edildiğini incelemiştir. Çalışma sonucunda Hitler'in Almanya'nın kurtarıcısı olarak sunulduğu, Almanya'nın içine düştüğü ekonomik krizden kurtulabilmesinin Hitler ile mümkün olabileceğine yönelik algıların oluşturulmaya çalışıldığı görülmüştür. Karaca (2018) "İtalyan Propagandasında Kült Lider Olgusu: Il Duce Benito Mussolini" adlı çalışmada eski İtalya başbakanı Benito Mussolini döneminde İtalya'da kullanılan posterlerde Mussolini'nin nasıl kült lider olarak inşa edilmeye çalışıldığını incelemiştir. Elde edilen bulgularda Mussolini'nin İtalyan

halkının desteğine sahip olduğu ve İtalya'yı Roma İmparatorluğu dönemindeki gibi güçlü bir ülke haline getireceği gibi mitlerin posterlerde işlendiği sonucuna ulaşmıştır. Gazi, Çakı & Gülada (2018) "İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet Kült Lider Propagandasında Vladimir Lenin ve Joseph Stalin'in Sunumu" adlı çalışmada Sovyetler Birliği döneminde Joseph Stalin'in kült liderlik propagandasından posterlerde nasıl yararlandığını analiz etmiştir. Çalışma sonucunda Sovyet propagandasının Stalin'in kült liderliğini kullanarak İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet halkını Alman ordularına karşı seferber etmeye çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ulusal alanda yapılan kapsamlı literatür taraması sonucunda ÇHC'de posterlerin spor yayıncılığı bağlamında kullanımını inceleyen her hangi bir çalışmaya rastlanılamamıştır. ÇHC'de Mao döneminde spor yayıncılığı bağlamında kullanılan posterlerde, hangi mitlerin inşa edilmeye çalışıldığı ve bu mitlerin inşasıyla nelerin amaçlandığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulardan yola çıkarak, Mao döneminde spor yayıncılığı bağlamında kullanılan posterlerde hangi mesajların verildiği açıklanmaya çalışılmıştır.

2. Mao Zedong Döneminde Çin Halk Cumhuriyeti

1927 yılında Çin'de, Çin Milliyetçi Partisi'ne (Kuomintang) bağlı birlikler ile Çin Komünist Partisi'ne (ÇKP) bağlı birlikler arasında iç savaş başlamıştı. İç Savaş, 1937 yılında Japonya'nın Çin'e saldırmasıyla geçici olarak durmuştu. Buna karşın Japonya'nın İkinci Dünya Savaşı'ndan yenilgi ile ayrılmasından sonra iç savaş kaldığı yerden devam etmişti. ÇKP'nin liderliğini yürüten Mao Zedong, Kuomintang'ı Çin yönetiminden uzaklaştırmak için gerilla savaşlarına yönelmişti. Nihayetinde Mao'ya bağlı birlikler Kuomintang güçlerine üstün gelerek, 1949 yılında Çin'de yönetimi ele geçirmişti. ÇKP, aynı yıl Çin Halk Cumhuriyeti'nin (ÇHC) kurulduğunu tüm dünyaya ilan etmişti. ÇKP'nin yönetime gelmesiyle birlikte de ülkenin resmi ideolojisi komünizm olmuştu. Mao'nun zaferinden sonra iç savaş da son bulmuştu (McMahon, 2013: 58-59). Kuomintang lideri Çan Kay Şek ise kendisine bağlı birlikler ile Tayvan adasında çekilerek burada Çin Cumhuriyeti'nin devam ettiğini ilan etmişti.

Mao, devlet başkanı olduğunda, 8 yıl süren Japon işgali ve 23 yıl süren iç savaş nedeniyle büyük bir yıkıma uğramış bir ülke ile karşılaşmıştı. Buna karşın Mao iktidarı döneminde, Çin'i Sovyetler Birliği gibi dünya genelinde söz sahibi güçlü bir sosyalist ülke yapmaya çalışmıştı. Bu amaçla Mao, Sovyetler Birliği lideri Joseph Stalin ile ikili ilişkilerini geliştirdi. İki ülke saldırı durumunda karşılıklı yardımlaşma antlaşmasına da varmıştı (Gaddins, 2018: 42). Çin'in sanayi ve tarımsal kalkınmasına katkı sağlaması için Sovyetler Birliği'nden pek çok uzmanın

ülkesine gelmesini sağladı. 1953 yılında Çin'in sistemli bir şekilde kalkınmasını sağlamak için de Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı yürürlüğe koydu. Ayrıca Mao döneminde köylülerin topraklandırılması için önemli çalışmalar başlatıldı. İlerleyen süreçte beş yıllık kalkınma planları sistemli olarak devam etti. Mao, her alanda Çin'in gelişmesi için köklü reformlar yapmaya çalışmıştı. Bu süreçte kendi ideolojik söylemlerinin ülkede hakim olabilmesi için de 1966-1976 yılları arasında Çin Kültür Devrimi adı verilen bir dönem başlattı. Bu dönemde Çin'de Mao'nun liderliği ülkede daha da pekişti ve kült liderlik propagandası geniş kitlelere benimsetilmeye çalışılmıştı (Çakı, 2019: 190). Bu süreçte en etkili propagandalardan biri de Mao'nun fikirlerinin yansıtıldığı "Küçük Kızıl Kitaplar" olmuştu (Priestland, 2017: 384). Bu kitapların Çin halkı tarafından okunması için yoğun bir propaganda faaliyeti yürütülmüştü.

3. Mao Zedong Döneminde Çin Halk Cumhuriyeti'nde Spor Yayıncılığı

Mao döneminde Çin'de yaşanan modernleşme süreci her konuda etkisini hissettirmekte ve pek çok alanda köklü değişikliklere gidilmekteydi. Bu açıdan Mao ile birlikte Çin'deki yeni modernleşme sporun da yeni bir ideolojik yorumunu zorunlu kılmıştı (Hoberman, 1987: 156). Mao döneminde sporun ülkeyi birleştirici ve bütünleştirici bir rol oynaması istenmişti. Kitlelerin spora yöneltilme çabası, Çin halkının zamanının kontrol edilmesi sürecinin önemli aracı olarak görülmekteydi. Çünkü Mao döneminde iç savaştan çıkan halkın ayrılıkçı düşüncelere kapılmasının engellenmesi ve birlik ruhu içerisinde hareket etmesi istenmekteydi. Bu amaçla Çin halkının boş zamanlarının değerlendirilmesinde spor ön plana çıkarılmaktaydı. Bu düşünce Mao'nun spora verdiği önemle birleştiğinde, Çin'de spor yayıncılığının da önemini arttırmıştı. Buna karşın Mao döneminin iletişim alanındaki sınırlı imkanları, spor yayıncılığının istenilen düzeyde gelişmesini engellemekteydi. ÇHC'nin kurulduğu dönemde ülke genelinde okuma-yazma oranı çok düşüktü. Diğer yandan ülkede kitle iletişimi ağı da oldukça sınırlıydı. Bu nedenle Mao'nun spor yayıncılığında kullanılan kitle iletişim araçlarında posterler önemli bir rol oynamaktaydı. Posterde görsel öğeler üzerinden mesajın verilmesi, okuma-yazma bilmeyen insanların da mesajı anlamasını sağlamaktaydı. Ayrıca Çin'de her evde radyonun olmaması da posterin spor yayıncılığındaki kullanımının önemi arttırmaktaydı. Diğer yandan posterin kamusal alanda bulunması, geniş kitlelere tarafından okunmasını sağlamaktaydı. Çin'deki okulların, postanelerin, hastanelerin ve karakolların duvarlarında asılı olması nedeniyle Çin halkı kimi zaman bir gün içerisinde spor konulu posterler ile defalarca karşılaşabilmekteydi. Posterlerde Mao'nun spor ile ilgili düşünceleri doğrudan kitlelere aktarılmaktaydı. Bu nedenle Çin'de sporun gelişim sürecinde Mao'nun doğrudan etkisi bulunmaktaydı (Guang-Feng, 2010).

ÇKP, 1950'de ise Tüm Çin Sporları Federasyonu'nu kurdu (Hong ve Xiaozheng, 2002: 320). Böylece Çin'deki tüm spor faaliyetleri üzerinde denetimin kurulması amaçlanmıştı. Çin yönetimi tarafından yapılan spor yayınlarında, Çin halkının sporla özdeşleştirilmesi için çalışılmaktaydı. Hazırlanan yayınlarda, Çin halkının güçlü kalabilmesi ve böylece ülkelerini gelebilecek düşman işgaline karşı savunabilmesi için spor yapılması teşvik edilmekteydi. Bu açıdan yayınlar doğrudan Mao'nun spor ile ilgili fikirlerini yansıtmaktaydı. Çünkü yurtseverlik, Mao Zedong'un spor fikirlerinin özünü oluşturmuştu (Gao, 2007).

4. Metodoloji

Çalışma kapsamında ÇHC'de Mao'nun iktidarı döneminde spor yayıncılığı bağlamında kullanılan posterlerde verilmek istenen mesajlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu şekilde ÇHC'nin spor yayıncılığı üzerinden vermek istediği ideolojik mesajların ortaya konulması amaçlanmıştır.

Çalışma, Mao iktidarında ÇHC'nin spor yayıncılığıyla ilgili temel bilgiler vermesi, spor yayıncılığında posterlerin ne şekilde kullanıldığını açıklamaları, ÇHC'nin spor yayıncılığı bağlamında kullanılan posterlerde verilen ideolojik mesajları analiz etmesi bakımından alanda önem taşımaktadır.

ÇHC'de Mao döneminde spor yayıncılığı bağlamında kullanılan tüm posterler çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Buna karşın tüm posterlere ulaşmanın güçlüğünden dolayı çalışmada örneklem metodu kullanılması yoluna gidilmiştir. Bu amaçla Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü'nden (ISSH) amaçlı örneklem metodu kullanılarak belirlenen beş poster çalışmada analiz edilmiştir. Çalışmada belirlenen posterlerin Mao döneminin farklı yıllarını kapsamalarına dikkat edilmiştir. Mao döneminde kullanılan yalnızca beş poster üzerinden çalışmanın analiz edilmesi ve çalışma kapsamında elde edilen bulgular ile genellemelerde bulunulması çalışmanın temel sınırlığını oluşturmaktadır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında belirlenen Mao dönemindeki posterler, spor yayıncılığı bağlamında Fransız dilbilimci Roland Barthes'ın göstergebilim kavramları üzerinden analiz edilmiştir.

Göstergebilim, yöntemi 20.yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan göstergeler üzerine incelemede bulunan bir bilim dalıdır. Göstergebilimde temel amaç göstergeler yoluyla inşa edilen anlamların analiz edilmesidir (Guiraud, 2016: 17). İnsanların çevresinde pek çok gösterge yer almaktadır. Bu göstergeler kimi zaman doğrudan mesajı kitlelere aktarmakta, kimi zaman da gizli anlamları

bünyesinde barındırabilmektedir (Rıfat, 2013: 99). Göstergebilim, mesajda kodlanan gizli anlamların insanlar tarafından algılanmasını amaçlamaktadır (Tan-yeri Mazıcı ve Çakı, 2018: 295). Göstergebilim alanında yapılan ilk çalışmalar dilbilimi üzerine gerçekleşmiştir. Dilbilimciler Ferdinand de Saussure ve Charles Sanders Peirce'in çalışmaları bu aşamada öncü nitelik taşımıştır (Kalkan Kocabay, 2008: 13). İlerleyen süreçte göstergebilimin yalnızca dilbilimi ile sınırlı olmadığı, resim, mimari, müzik, fotoğraf gibi pek çok farklı alanda kullanılabileceği fikri savunulmaya başlanmıştır. Böylece dilbilim, göstergebilimin bir alt dalı haline gelmiştir (Tekinalp ve Uzun, 2013: 139). Bu fikrin öncülerinden olan Fransız dilbilimci Roland Barthes, göstergebilim alanına kazandırdığı yeni kavramlar ile göstergebilimin geniş bir kullanım ağı elde etmesini sağlamıştır. Saussure, göstergebilimi gösteren ve gösterilen kavramı üzerinden ortaya koymuştur (Gazi ve Çakı, 2018: 53). Barthes da göstergebilim çalışmalarında Saussure'ün etkisinde kalmıştır. Bu süreçte Barthes'in en sık kullandığı kavramlar içerisinde düzananlam ve yananlam kavramları ön plana çıkmıştır (Barthes, 2016a: 84). Düzanlam, göstergelerin herkes tarafından algılanabilen, ilk anlamlarını ifade ederken, yananlam ise göstergelerin kültür içerisindeki kodlar ile şekillenen, değişken anlamını açıklamaktadır (Barthes, 2016b: 18-19). Barthes'in göstergebilim anlayışında, gösterenin ortaya koyduğu anlamdan ziyade, göstergeyi yorumlayan kişinin anlamlandırması önemli olmaktadır (Barthes, 2017: 127).

Barthes, göstergebilime yeni kavramlar kazandırırken, Saussure'ün etkisinde kalmıştır. Özellikle Saussure'ün Göstergeler Modeli'ndeki gösteren ve gösterilen kavramlarını olduğu gibi kullanmıştır (Sığırcı, 2016: 41). Modelde yer alan gösteren, bir kavramın evrensel anlamını açıklarken, gösterilen ise özel anlamını ortaya koymaktadır. Barthes'in düzananlam ve yananlam kavramları, Saussure'ü gösteren ve gösterilen kavramları ile iç içe geçmiştir. Barthes, göstergebilimsel analizinde yananlamların üzerinde durmuştur. Ona göre yananlamların oluşmasında kültürel kodlar temel faktörü oluşturmaktaydı (Barthes, 2008: 14). Yananlamların ortaya çıkmasından da mitlerin önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Barthes'e göre mit olgusu, insanların davranışları üzerinde doğrudan bir etki meydana getirmektedir. Özellikle ideolojik söylemleri inşa edilen mitler yoluyla kitlelerin nasıl hareket edebileceği konusunda da yönlendirme yapılabilmektedir. İdeolojik mitlerin toplumda oluşmasında da kitle iletişim araçlarının etkili olduğunu savunmuştur. Kitle iletişim araçlarına hakim olan güçler, ideolojik söylemlerini topluma empoze edebilmekte ve onları kontrol altında tutabilmektedir. Bu aşamada oluşturulan yapay anlamların doğal anlamlar olarak sunulduğunu aktarmıştır (Fiske, 2017: 186-187).

Çalışma kapsamında incelenen Çin posterlerinde, komünizm ideolojisi altında yönetilen ÇHC'nin kitlelere sporu benimsetmesinde yananlam boyutunda hangi göstergelerden yararlandığı ve hangi mitleri inşa ettiği açıklanmaya çalışılmıştır.

5. Analiz

Çalışmanın bu bölümünde “Fabrika”, “Asker”, “Tarla”, “Köylü” ve “Yüzme” konulu posterler incelenmiştir.

5.1. “Fabrika” Konulu Poster

ÇHC'nin kuruluşundan itibaren Mao yönetimi ülke genelinde önemli sanayileşme hamleleri gerçekleştirilmiştir. Mao, 1950'li yıllardan itibaren Çin'de 5 yıllık kalkınma planlarını yürürlüğe sokmuştu. Bu aşamada Çin'deki kitle iletişim araçlarından Çin'in gelişen ekonomisinin vurgusu sıklıkla yapılmaya başlanmıştır. Çin'de sanayileşmenin artması, tarımda çalışan nüfusun önemli bir kısmının fabrikalara yönelmesine yol açmıştır. Bu süreçte Çin mediasında, ülkede işçiler sıklıkla yer almaya başlamıştı. “Fabrika” konulu poster, Ding Hao tarafından 1954 yılında yapılmıştır. Poster düzenlam açısından incelendiğinde, posterde Çin'deki bir fabrikadaki işçilerin konu edildiği görülmektedir. Görsel kodlar içerisinde işçilerin, tulumlarını çıkardıkları ve spor kıyafetlerini giydikleri aktarılmaktadır. İşçilerden birinin spor kıyafetlerinin tulumunun hemen altında olduğu gösterilmektedir. Posterdeki sunum kodlarında tüm işçilerin mutlu olduğu aktarılmaktadır. Posterde “İşten Sonra” yazılı kodu bulunmaktadır.

Resim 1. “Fabrika” Konulu Poster

(Kaynak: IISH, 2019)

Poster yananlam boyutunda analiz edildiğinde, Çinli işçilerin boş vakitlerini spor yaparak geçirdikleri mesajının verilmeye çalışıldığı görülmektedir. Barthes'ın mit olgusunda belirtildiği gibi Çin yönetimi posterde resmedilen kişilerin işçi tulumlarını çıkararak, doğrudan spora yönelmelerini kitlelere, “Çinli işçiler spor yapmayı sevmektedir” şeklinde bir mit inşa ederek ortaya koymaktadır. Böylece Çin yönetimi sporu Çin halkının güncel bir aktivitesi olarak Çin halkına sunmaya çalıştığı ortaya çıkarılmıştır. Posterdeki sunum kodları içerisinde herkesin mutlu olarak aktarılması, Çin halkının spor yapmaktan mutlu olduğu algısının oluşmasına neden olmaktadır. Posterdeki görsel kodlar üzerinden ele alındığında sporun, hem çalışma hem de mutluluk kavramları ile özdeşleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Fabrikada çalışan ve düzenli spor yapan Çin vatandaşları toplumda idealleştirilirken, spor hayatın bir parçası olarak aktarılmaya çalışılmaktadır. Diğer yandan posterde yer alan “İşten sonra” yazılı kodu ile Çinli vatandaşlara günlük hayatlarındaki zaman planlaması konusunda da yönlendirmenin yapılması amaçlanmaktadır. Çin yönetimi, Çinli işçilerin önce fabrikadaki işlerini düzenli olarak yapmaları, ardından da boş vakitlerini spor yaparak değerlendirmeleri gerektiğini aktarmaktadır. Bu şekilde Çin, vatandaşlarının işten sonra vakitlerini bedensel gelişimleri için yararlı olacak faaliyetler ile geçirmelerini hedeflemiştir.

Tablo 1. “Fabrika” Konulu Poster

Düzanlam	Çinli fabrika işçilerinin, fabrikadan ayrılması ve spor kıyafetlerini giymesi
Gösteren	Fabrika, Çinli işçiler
Gösterilen	Spor, Çalışma, Huzur, Mutluluk
Yananlam	Çinli fabrika işçileri işlerini bitirdiklerinde veya mola zamanlarında spor yaparak vakitlerini değerlendirmektedir
Mit	Çinli işçiler spor yapmayı sevmektedir

5.2. “Asker” Konulu Poster

Çin ordusu, İkinci Dünya Savaşı sırasındaki Japon işgalinde ekipman olarak oldukça yetersiz bir yapıda bulunmaktaydı. Özellikle iç savaş sırasında gerek Mao'nun gerekse Çan Kay Şek'in orduları karşılıklı olarak ağır şekilde yıpranmıştı. Mao, Çin'de denetimi sağladıktan sonra Çin ordusunu ABD ve Sovyetler Birliği'nden sonra dünyanın en güçlü ordularından biri haline getirmek için yoğun bir çaba harcamıştı. Nihayetinde Çin ordusu, komünizm ideolojisi ile yönetilen ülkeler içerisinde Sovyetler Birliği'nden sonra ikinci sıraya yerleşmişti. Bu süreçte uluslararası basında Çin ordusuna sıklıkla yer verilmeye başlanmıştı. “Asker” konulu poster, 1960 yılında yapılmıştır. Posterin yapımcısı hakkında bilgi bulun-

mamaktadır. Posterde koşmakta olan bir erkeğin görseline yer verilmiştir. Erkeğin hemen arkasında da Çin ordusuna ait olduğu görülen asker, tank ve savaş uçağı görselleri yansıtılmaktadır. Posterin altında “Subayların ve askerlerin fiziğini güçlendirmek için antrenmanlarda inatçı olun” yazılı kodu bulunmaktadır.

Resim 2. “Asker” Konulu Poster

(Kaynak: IISH, 2019)

Yananlam açısından incelendiğinde, posterde Çin askerlerinin güçlü ve çevik olabilmesi için düzenli spor yapmaları gerektiği aktarılmıştır. Posterdeki yazılı kodlarda Çinli askerlere yönelik yürütülen spor çalışmalarının daha sıkı bir şekilde yapılması istenmektedir. Bu şekilde askerlerin sporla birlikte çok daha güçlü hale gelecekleri mesajı verilmektedir. Posterdeki görsel kodlarda yer alan tank ve savaş uçakları görselleri ile Çin ordusunun malzeme ve teknoloji bakımından üstün olduğu aktarılmaktadır. Bu aşamada askerlerin de aynı şekilde spor yaparak zinde olmaları, Çin ordusunu dünya devletleri içerisinde saygın bir yere taşıyacağı algısını oluşturmaktadır. Bu süreçte posterde “Çinli askerlerin düşmanlarına karşı güçlü olabilmesi için spor yapması gerekir” miti inşa edilmeye çalışılmaktadır. Spor, görsel ve yazılı kodlar üzerinden güç metaforu olarak sunulmaktadır. Çin yönetimi, Çin’in düşmanlarına karşı ordunun tetikte olabilmesi için spor yapmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Tablo 2. “Asker” Konulu Poster

Düzanlam	Çinli bir asker tankların ve uçakların eşliğinde bir yöne doğru koşmaktadır
Gösteren	Asker, sporcu, savaş uçakları, tanklar
Gösterilen	Spor, güç, irade, disiplin
Yananlam	Çin ordusu, askeri ekipman ve savaş aracı bakımından üstün olmakla birlikte spor yapan güçlü askerlere de sahiptir
Mit	Çinli askerlerin düşmanlarına karşı güçlü olabilmesi için spor yapması gerekir

5.3. “Tarla” Konulu Poster

Mao yönetimdeki ÇKP'deki siviller, gerek Japon işgalcilere gerekse Çan Kay Şek ordusuna karşı savaşlarda önemli görevler üstlenmiştir. Bu süreçte Mao, sivilleri silahlandırarak düşmanlarına karşı devasa büyüklükte bir ordu meydana getirmişti. İç savaşın bitmesinden sonra da Mao, sivil halkın her daim savaşa hazır olmasına önem vermiş ve bu amaçla Çin medyasında Çinli siviller ile Çin ordusu sık sık aynı karede yer almıştır. “Tarla” konulu poster 1964 yılında yapılmıştır. Posterin yapımcısı hakkında bilgi bulunmamaktadır. Poster düzanlam açısından analiz edildiğinde, posterde tarlada bulunan Çinli genç kızların resmedildiği görülmektedir. Görsel kodlar içerisinde Çinli kadınların ellerinde çapaların ve silahların olduğu yansıtılmaktadır. Posterin sağ tarafında yer alan iki genç kızın ellerinde ise saplı el bombalarının olduğu aktarılmaktadır. Posterdeki sunum kodları içerisinde de tüm Çinli genç kızların neşeli olduğu yansıtılmaktadır. Posterde “Tarlalar arasında dinlenme” yazılı kodu bulunmaktadır.

Resim 3. “Tarla” Konulu Poster

(Kaynak: IISH, 2019)

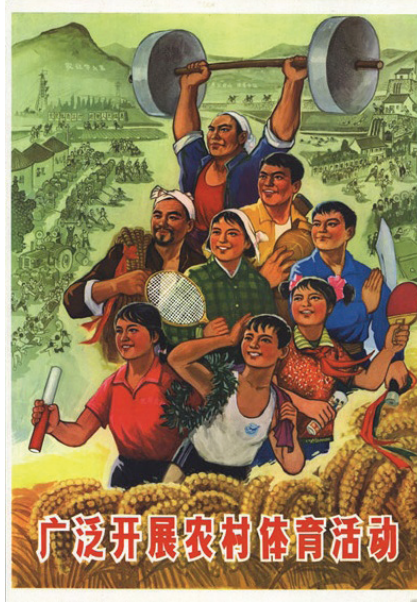
Poster yananlam boyutunda analiz edildiğinde, posterde Çinli köylülerin boş zamanlarını sporla geçirmeleri gerektiği ve yapılan sportif faaliyetleri içerisinde de silah kullanımına yönelmesi gerektiği aktarılmaktadır. Posterdeki görsel kodlarda ellerinde silahlar bulunan Çinli köylülerin mutlu olarak yansıtılması, Çin halkının zorla silah eğitimi aldığına yönelik algıyı ortadan kaldırmaktadır. Çin yönetimi, Çinli köylülerin tarladaki işlerinin dışında kalan boş vakitlerini doğrudan kontrol altında tutmaya çalışmaktadır. Böylece hem spor yaparak yönetime karşı girişilebilecek herhangi bir olumsuz eylemde bulunmaları engellenmekte hem de Çin'in ilan edebileceği seferberlikte Çinli köylülerin hazır olması sağlanmaktadır. Böylece posterde “Spor, Çin halkını savaşa hazırlamaktadır” şeklinde mitin inşa edilmesi sağlanmaktadır. Poster, Mao yönetiminin Çin halkı üzerinde kurduğu kontrolü yansıtmaları bakımından da önem taşımaktadır. Çin, halkını yalnızca spora yöneltmekle kalmamakta, nasıl spor yapması gerektiğine de karar vermektedir. Diğer yandan Çin yönetimi, Çinli sivillere yönelik verilen silah eğitimini spor etkinliği şeklinde çerçeveleyerek, sevimli hale getirmeye çalışmaktadır. Bu yolla Çin halkının ulusal seferberliğe hazırlandığı şeklinde bir algının hakim olmasına engel olunması amaçlanmaktadır.

Tablo 3. “Tarla” Konulu Poster

Düzanlam	Çinli köylü kızlar tarlayı sürerken dinlenmekte ve dinlenirken de silahlar ile spor yapmaya çalışmaktadır
Gösteren	Çinli köylü kızlar, silahlar
Gösterilen	Spor, savunma, seferberlik
Yananlam	Çinli köylü kızlar, tarlada çalışırken boş zamanlarını hem spor yaparak hem de silahları kullanmayı öğrenerek geçirmektedir
Mit	Spor, Çin halkını savaşa hazırlamaktadır

5.4. “Köylü” Konulu Poster

1958-1961 yılları arasında Çin'de dünya tarihinin en büyük kıtlıklarından biri yaşanmıştır. Bu süreçte Mao'nun Beş Yıllık Kalkınma Planları'nda en fazla üzerinde durulan konulardan biri de tarım olmuştur. “Köylü” konulu poster, Zhao Kunhan tarafından 1975 yılında yapılmıştır. Yananlam açısından incelendiğinde, posterde bir köy görselinin önünde Çin vatandaşlarının resmedildiği görülmektedir. Görsel kodlarda Çinlilerin elinde halter, top, tenis raketi, masa tenisi raketi vb. spor aletlerinin olduğu görülmektedir. Posterde yer alan herkesin mutlu olduğu yansıtılmaktadır. Diğer yandan posterin arka fonunda yer alan köydeki insanların da çeşitli branşlarda spor etkinliklerine katıldığı resmedilmektedir. Posterin altında “Köylerde beden eğitimi faaliyetlerini geliştirmek” yazılı kodu bulunmaktadır.

Resim 4. “Köylü” Konulu Poster

(Kaynak: IISH, 2019)

Yananlam açısından incelendiğinde, posterde Çinli köylülerin boş vakitlerini spor yaparak geçirdiği şeklinde bir algı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Görsel kodlarda Çinli köylüler, farklı branşlardaki spor aletleri ile mutlu olarak yansıtılmakta, böylece Çinli köylülerin sporu zorla yapmadıkları aksine kendi istekleri ile yaptıkları algısının oluşturulması amaçlanmaktadır. Çalışma kapsamında incelenen diğer posterlerde olduğu gibi Çin yönetimi yine vatandaşları üzerinde kontrol kurarak, sporu günlük hayatın bir parçası haline getirmeye çalışmaktadır. Posterler Çin yönetiminin idealize edilen Çinli köylülerin spor yaptıkları algısı oluşturulmaktadır.

Tablo 4. “Köylü” Konulu Poster

Düzanlam	Çinli köylüler, Çin'deki bir köyün önünde yer almakta ve ellerinde farklı branşlarda kullanılan spor araçları bulunmaktadır
Gösteren	Çinli köylüler,
Gösterilen	Spor, üretim, mutluluk
Yananlam	Çinli köylüler hem ülkeleri için üretime aktif olarak dahil olmakta hem de çalışırken spor faaliyetlerini de ihmal etmemektedir
Mit	Çinli köylüler farklı branşlarda spor yapmaktadır

5.5. “Yüzme” Konulu Poster

Mao, çeyrek asrı aşan iktidarı döneminde dünyanın en etkili kült liderlerinden biri haline gelmiştir. Mao'nun kült liderliğinin inşasında da, Çin medyası sıklıkla Çin halkının Mao'ya olan sevgisini yansıtmaktaydı. Çin yönetimi ülke genelinde Çin halkının, Mao'yu çok sevdiğine ve ona sadakat ile bağlı olduğuna yönelik mitler inşa etmeye çalışmaktaydı. Bu aşamada Mao'nun ünlü Wuhan yakınlarındaki Yangzi nehrinde yüzmesinin anısına Çinli vatandaşların yüzmesi, Mao'nun kült liderliğinin önemli bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. “Yüzme” konulu poster, WeiYang tarafından 1976 yılında yapılmıştır. Poster yananlam açısından incelendiğinde, posterde nehirde yüzmekte olan Çinlilerin resmedildiği görülmektedir. Nehir kıyısında da kızıl bayraklar içerisinde bekleyen Çinli insanlar yer almaktadır. Posterin merkezinde Mao'nun bornozlu bir resminin bulunduğu aktarılmaktadır. Nehirde yüzenlerin çevresinde de can simitleri ve balonların olduğu belirtilmektedir. Posterin altında “Yangzi Nehri'ni geçmek” yazılı kodu bulunmaktadır.

Resim 5. “Yüzme” Konulu Poster

(Kaynak: IISH, 2019)

Poster yananlam boyutunda analiz edildiğinde, Mao'nun Yangzi nehrindeki yüzmesinin ön plana çıkarılarak Çin halkının yüzme sporuna teşvik edilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Posterde Çin halkının Mao'nun devasa boyuttaki resminin önünde yüzmesi, Mao'ya olan sevgi ve bağlılığın yüzme sporu ile ifade edilmesini yansıtmaktadır. Çin yönetimi Çin halkının Mao'ya olan sevgisinden yararlanarak, Çin halkının yüzmeye teşvik etmektedir. Nitekim bu amaçla posterde “Çin halkı, Mao'ya olan sevgilerini sporla göstermektedir” şeklinde mit inşa edilmektedir. Çin halkının Mao'yu pek çok konuda örnek alması, Mao'nun spor alanında da

örnek model olabileceği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Posterde yer alan balon görselleri de Çin halkının yüzmeden duyduğu mutluluğun bir simgesi olarak yansıtılmıştır. Diğer yandan posterde kızıl bayrakların sunumu da komünizm ideolojisi altında insanların spora teşvik edildiği mesajını oluşturmaktadır.

Tablo 5. “Yüzme” Konulu Poster

Düzanlam	Çin vatandaşları, Mao'nun resminin bulunduğu, kızıl bayrakların taşındığı nehir kıyısında yüzmektedir
Gösteren	Çin vatandaşları, Mao'nun resmi, nehir kıyısı
Gösterilen	Spor, bağlılık, sadakat, sevgi
Yananlam	Çinliler, Mao'nun yaptığı gibi nehirde yüzerek ona sevgi ve bağlılıklarını göstermektedir. Çinliler böylece hem Mao'ya olan sadakatlerini aktarmakta hem de spor yapmaktadır.
Mit	Çin halkı, Mao'ya olan sevgilerini sporla göstermektedir.

6. Sonuç

Çalışma kapsamında incelenen posterlerde, Çin yönetiminin sporu yayıncığını pek çok farklı amaç için kullandığı ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan biri Çinli işçilerin boş vakitlerini spor yoluyla geçirecekleri konusunda kontrol kurulması olmuştur. Bu amaçla Çin yönetimi, Çinli işçilerin fabrikadan ayrıldıktan sonra zamanlarını siyasi bir eylem ile geçirmektense spor yapmalarını teşvik etmiştir. Böylece spor yaparak hem işçilerin yönetim karşıtı olası bir birlikteliğinin önlenmesi hem de işlerine dinç bir şekilde gelmeleri amaçlanmıştır. Diğer yandan Çin yönetimi sporu askeri amaçlı da kullanmıştır. Çin ordusunun daha güçlü ve zinde olabilmesi için Çinli askerlerin sürekli spor yapması gerektiği vurgulanmıştır. Çinli askerlerin düşmanlarına karşı üstün gelebilmesi için spora ağırlık vermeleri istenmiştir. Benzer şekilde tarlada çalışan kadınların da askeri amaçlı spora teşvik edildikleri görülmüştür. Çinli kadınların tarladaki işlerinden arta kalan zamanda çeşitli silahlar ile pratik yaptıkları ve kendilerini silah kullanma konusunda geliştirdikleri aktarılmıştır. Posterlerde yapılan bu silah eğitimleri ise spor faaliyeti olarak sunulmuştur. Çin yönetimi böylece ileride meydana gelebilecek olası bir savaşta kadınların partizan olarak savaşa hazır olmalarını sağlamayı amaçlamıştır. Yine Çin yönetimi, sporu kullanarak Çin halkının toplumsal kalkınmasının sağlandığı mesajını vermeye çalışmıştır. Posterlerde Çinli köylülerin spor yapmaları, Çin yönetimi tarafından uygulanan kalkınma programlarının başarıya ulaştığının bir temsili olarak sunulmuştur. Böylece Çin'de Mao'nun liderliğinde Çin halkının nasıl geliştiği ve komünizm ideolojisi altında insanların huzur ve barış içerisinde nasıl yaşadığına yönelik propaganda yapılması amaçlanmıştır.

Çin yönetiminin sporu Çin halkının günlük yaşamının bir parçası haline getirmeye çalıştığı ortaya çıkarılmıştır. Posterlerde Çin halkının tarlada, fabrikada, askerde, köyde ve hatta kutlamalarda bile spor yaptığı aktarılmıştır. Bu amaçla Çin halkının spor yapmasını teşvik etmek için bazı mitler inşa edilmeye çalışılmıştır. Bunlardan biri "Çinli askerlerin düşmanlarına karşı güçlü olabilmesi için spor yapması gerekir" şeklindeki mittir. Çin ordusunun düşmanları üzerinde etkili olabilmesinin temelinde askerlerin güçlü olması, bunun içinde askerlerin sıkı bir şekilde spor yapması gerektiği vurgulanmıştır. "Spor, Çin halkını savaşa hazırlamaktadır" şeklindeki bir diğer mitte de Çin halkının olası bir savaşa hazır olabilmesi için Çin askerleri gibi spora önem vermesi gerektiği aktarılmıştır. Bir diğer teşvik edici mit de "Çin halkı, Mao'ya olan sevgilerini sporla göstermektedir" şeklindedir. İnşa edilen bu mit yoluyla da Mao'nun spor yapması ile Çin halkının da spor yapmaya özendirileceği planlanmıştır.

Posterdeki görsel kodlarda da spor yapan Çin halkının güçlü ve sağlıklı bir fiziğe sahip olduğu yansıtılmıştır. Bu yolla insanların spor yapmaları teşvik edilmiştir. Diğer yandan resmedilen kişilerin posterde mutlu olarak sunulması ile sporun devlet tarafından zorla yaptırılmadığı, insanların isteyerek spora yöneldiği algısı oluşturulmuştur. Özetle çalışmada Çin yönetiminin siyasi, sağlık, askeri ve propaganda amaçlı sportif faaliyetlerden yararlandığı ortaya çıkarılmıştır. Çin yönetimi, Çin halkının boş zamanlarını spor yoluyla verimli geçirmesini, bedensel olarak kendilerini geliştirmesini, olağanüstü bir durumda savaşa hazırlıklı olmasını amaçlamıştır.

Çalışmada Mao döneminde yayınlanan posterler üzerinden ÇHC'de spor yayıncılığı hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır. Çalışma ÇHC'nin kurulduğu ilk yıllarda spora yönelik bakışını ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Gelecek çalışmaların Mao dönemindeki spor yayıncılığını farklı kitle iletişim araçları üzerinden mevcut çalışma ile karşılaştırmalı olarak incelemesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Barthes, R. (2008). Ara Olaylar, Sema Rifat, (Çev.), İstanbul: Sel Yayınları.
- Barthes R. (2016a). Göstergibilimsel Serüven. Mehmet Rifat, Sema Rifat, (Çev.), 8. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Barthes, R. (2016b). S/Z. Sündüz Öztürk Kasar, (Çev.), İstanbul: Sel Yayınları.
- Barthes, R. (2017). Görüntünün Retoriği, Sanat ve Müzik. Ayşenaz Koş, Ömer Albayrak, (Çev.), 2. Baskı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Çakı, C. (2018a). Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde Joseph Stalin Döneminde Kullanılan Sovyet Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme. Ermeni Araştırmaları, (61), 271-296.

- Çakı, C. (2018b). Adolf Hitler'in Kült Lider İnşasında Kullanılan Propaganda Posterlerinin Göstergebilimsel Analizi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3 (6), 24-38.
- Çakı, C. (2019). Mao Zedong'un Kült Liderlik Propagandasında Kullanılan Posterlerin Göstergebilimsel Analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 189-210.
- Fiske, J. (2017). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Süleyman İrvan, (Çev.), 5. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gaddins, John Levis (2018). *Soğuk Savaş, Pazarlıklar, Casuslar, Yalanlar, Gerçek, Dilek Cenkçiler*, (Çev.), 3. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gao, Q. P., Zhang, N., He, Q., & Xiao, Z. (2007). On the Historical Value of the Study of Physical Education-On Young Mao Zedong's Sports Ideas. *Journal of Beijing Sport University*, 4.
- Gazi, M. A., & Çakı, C. (2018). Siyahi Ayrımcılığa Karşı Hazırlanan Kamu Spotu Reklamları. *International Journal of Labour Life and Social Policy*, 1(2), 48-62.
- Gazi, M. A., Çakı, C., & Gülada, M. O. (2018). İkinci Dünya Savaş'ında Sovyet Kült Lider Propagandasında Vladimir Lenin ve Joseph Stalin'in Sunumu. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 1(2), 25-42.
- Guiraud, P. (2016). Göstergebilim. Mehmet Yalçın, (Çev.), 3. Baskı. Ankara: İmge Yayınları.
- Guang-Feng, Z. H. A. O. (2010). Mao Zedong's Thoughts on Physical Education and Chinese Physical Education in the Post-Olympic Era [J]. *Journal of Heze University*, 2.
- Hoberman, J. M. (1987). Sport and Social Change: The Transformation of Maoist Sport. *Sociology of Sport Journal*, 4(2), 156-170.
- Hong, F., & Xiaozheng, X. (2002). Communist China: Sport, Politics and Diplomacy. *The International Journal of the History of Sport*, 19(2-3), 319-342.
- IISH (2019). "Çin Propaganda Posterleri", <https://search.socialhistory.org/Search/Results?&format%3A%22Visual+documents%22&lookfor=China+poster+Mao+Tse-Tung>, Erişim Tarihi: 21.03.2019.
- Kalkan Kocabay, H. (2008). *Tiyatroda Göstergebilim*. İstanbul: E Yayınları.
- Karaca, M. (2018). İtalyan Propagandasında Kült Lider Olgusu: "Il Duce" Benito Mussolini. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 1203-1220.
- Luo, P. (1995). Political Influence on Physical Education and Sport in the People's Republic of China. *International Review for the Sociology of Sport*, 30(1), 47-58.
- Mcmahon, J. Robert (2013). *Soğuk Savaş, Sinem Gül*, (Çev.), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Priestland, David (2017). *Kızıl Bayrak Bir Komünizm Tarihi*, Ali Çakıroğlu, Egemen Yılığür, (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Rıfat, M. (2013). *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü: Kavramlar, Yöntemler, Kuramcılar, Okullar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sığırcı, İ. (2016). *Göstergebilim Uygulamaları, Metinleri, Görselleri ve Olayları Okuma*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tanyeri Mazıcı, E., & Çakı, C. (2018). Adolf Hitler'in Korku Çekiciliği Bağlamında Kamu Spotu Reklamlarında Kullanımı. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(3), 290-306.
- Tekinalp, Ş. & Uzun, R. (2013). *İletişim Araştırmaları ve Kuramları*. 4. Baskı. İstanbul: Derin Yayınları.

15. IAAF Dünya Atletizm Şampiyonası Pekin 2015 / Foto: Alexander Hassenstein - Getty Images